

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ ЗА ВИДИН И РЕГИОНА

**ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ
ЗА ВИДИН И РЕГИОНА
том II**

Съставителство и научна редакция
Пламен Митев, Ваня Рачева

Второ издание

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

СОФИЯ • 2021

Тази книга се издава по проект на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – Университетски комплекс по хуманитаристика „Алма Матер“ и с финансовата подкрепа на Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието и науката. Второто издание е финансирано от Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

На корицата: Фрагмент от портата на Стамбол капия: фото Ваня Рачева

Преден форзац: План на Видин от 1730 г.: ДА – Видин, ф. 1306 (Колекция „Дарено от Румен Манов“), оп. 1, а.е. 1

Заден форзац: Фрагмент от карта на северозападните български говори: Тодоров, Цв. Северозападните български говори. – СБНУН, 1936, кн. ХLI

© 2021 Пламен Митев, Ваня Рачева – съставителство, научна редакция, предговор

© 2021 Божена Серафимова – художник на корицата

© 2021 Ангел Николов, Анка Стоилова, Анюта Каменова-Борин, Атанаска Стамболийска, Војана Пijjić, Георги Н. Николов, Десислава Божидарова, Дејан Крстић, Джени Иванова, Диляна Ботева, Иван Първев, Ивелина Диамандиева, Кинка Михайлова, Красимира Лука, Любомир Миков, Маргарита Николова, Марта Сугарева, Machiel Kiel, Методи Даскалов, Миляна Каймакамова, Михаил Иванов, Михаил Михайлов, Петя Георгиева, Snežana Fejžančić, Радивој Радић, Радослав Спасов, Сашка Бизеранова, Светлана Иванова, Sophia A. Petković, Стоянка Кендерова

© 2021 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-954-07-5112-2

СЪДЪРЖАНИЕ

Авторите в двутомника	xiii
Предговор към второто издание	xvii
Предговор	
<i>Пламен Митев, Ваня Рачева</i>	xix
ДЕМОГРАФИЯ И ЕТНОГРАФИЯ	
Съвременни тенденции в демографското развитие на област Видин (2001 – 2011 г.) <i>Марта Сугарева, Ивелина Диамандиева</i>	3
Традиционното лозарство и винарство във Видинския край <i>Маргарита Николова</i>	25
За някои архаични елементи при погребалната обредност във Видинско <i>Сашка Бизеранова</i>	35
Тимок као маркер локалног и регионалног идентитета <i>Дејан Крстић</i>	53
За празнуването на светец в Северозападна България (по материали от Чипровци) <i>Анюта Каменова-Борин</i>	95
Българо-влашки паралели в названията на домашните животни (по материали от селата Връв и Делейна, Видинско) <i>Десислава Божидарова</i>	107
АРХЕОЛОГИЯ, ИСТОРИЯ И ФИЛОЛОГИЯ	
Материали от IV хилядолетие пр. Хр. от пещерата Магура <i>Петя Георгиева</i>	117
Етнонимът „мизи“ и топонимът „Мизия“ в античната литературна традиция от последните пет десетилетия пр. Хр. и първите три десетилетия сл. Хр. <i>Диляна Ботева</i>	131
The Region of Vidin and the Roman Army – Epigraphic Evidence <i>Snežana Ferjančić</i>	145

Античният път <i>Ratiaria – Conbustica</i> по данни на теренните издирвания 2009 – 2011 г. Красимира Лука	157
Roman and Early Byzantine Town and Fortifications in Gamzigrad, Eastern Serbia Sophia A. Petković	197
Stratigrafija kulturnih slojeva rimskog nalazišta <i>Timacum Minus</i> kod sela Ravna (Istočna Srbija) Војана Пјијџ	243
Метални принадлежности към облеклото (коланни токи и накити към колана) от VI – VII в. от Видинско Методи Даскалов	263
Видин като културен център в средновековната българска книжнина (XI – XIV в.) Миляна Каймакамова	273
Бдин, 1002 г. Георги Н. Николов	289
Видинските францискански мъченици Ангел Николов	295
Видин и Видинският санджак в един <i>иджмал</i> регистър от 1531 г. Михаил Иванов	305
Някои бележки за съдбата на митрополитската църква „Въведение Богородично“ във Видин след османското завоевание Атанаска Стамболийска	325
Атаките към Видин (1688 – 1689) от войските на Свещената лига в разказите на османските историографи Силяхдар Мехмед ага и Дефтердар Саръ Мехмед паша Джени Иванова	335
„От императорската армия в България се съобщава...“. Хабсбургската крепост Видин в периодичния печат на Свещената Римска империя, 1689 – 1690 г. Иван Първев	347
Видинският Варош и канун-и серхад (към отношенията между християни и мюсюлмани на османската военна граница през първата половина на XVIII в.) Светлана Иванова	373
Видин у старим српским летописима, записима и натписима Радивој Радих	449
Vidin and its District: The History, Historical Geography and Architectural Monuments of Vidin, Kula and Belogradžik as Seen from a Different Perspective Machiel Kiel	459

Джамията на Осман Пазвантоглу във Видин <i>Любомир Миков</i>	489
Историческата литература в библиотеката на Осман Пазвантоглу (1837 г.) <i>Стоянка Кендерова</i>	511
Ценни арабски езиковедски ръкописи, дарени във Видинската библиотека <i>Анка Стоилова</i>	531
Белоградчик през XV – XIX век <i>Михаил Михайлов, Кинка Михайлова</i>	557
Чипровският манастир и освободителните движения в северозападните български земи (1688 – 1878 г.) <i>Радослав Спасов</i>	575

CONTENTS

The Authors	xiii
Introduction to the second edition	xvii
Introduction	
<i>Plamen Mitev, Vania Racheva</i>	xix
DEMOGRAPHY AND ETHNOGRAPHY	
Recent Trends in the Demographic Development of the Vidin District (2001 – 2011)	
<i>Marta Sugareva, Ivelina Diamandieva</i>	3
The Traditional Vine-Growing and Wine-Producing in the District of Vidin	
<i>Margarita Nikolova</i>	25
On Some Old Elements of Funeral Customs in Vidin District	
<i>Sashka Bizzeranova</i>	35
The Timok as a Marker of Local and Regional Identity	
<i>Deian Krstić</i>	53
On the Celebration of Saint in Northwestern Bulgaria (Based on Materials from Chiprovtsi)	
<i>Anjuta P. Kamenova-Borin</i>	95
Bulgarian-Vlahian Parallels in the Names of Farm Animals (Based on Materials Gathered from the Villages of Vrav and Deleina in the Vidin Region)	
<i>Десислава Божидарова</i>	107
ARCHEOLOGY, HISTORY AND PHILOLOGY	
Materials from the 4th Millennium BC from the Magura Cave	
<i>Petya Georgieva</i>	117
„Moesi“ and „Moesia“ in the Ancient Literary Tradition of the Last Five Decades BC and the First Three Decades AD	
<i>Dilyana Boteva</i>	131
The Region of Vidin and the Roman Army – Epigraphic Evidence	
<i>Snežana Ferjančić</i>	145

The Ancient Road <i>Ratiaria – Conbustica</i> According to Data from the Field Surveys in 2009 – 2011 Krassimira Luka	157
Roman and Early Byzantine Town and Fortifications in Gamzigrad, Eastern Serbia Sophia A. Petković	197
Stratigrafija kulturnih slojeva rimskog nalazišta <i>Timacum Minus</i> kod sela Ravna (Istočna Srbija) Bojana Ilijić	243
Metal Clothing Accessories (Belt Buckles and Belt Trimmings) from the 6 th – 7 th Century in the Vidin Region Metodi Daskalov	263
Vidin as a Cultural Center in the Medieval Bulgarian Literature (11 th – 14 th Century) Miliyana Kaimakamova	273
Bdin, 1002 AD Georgi N. Nikolov	289
The Vidin Martyrs of the Franciscan Order Angel Nikolov	295
The Sanjak of Vidin According to an <i>Icmal Defter</i> from 1531 Mihail Ivanov	305
Some Remarks on the Fate of the „Blessed Virgin“ Metropolitan Church in Vidin after the Ottoman Conquest Atanaska Stamboliyska	325
The Attacks on Vidin (1688 – 1689) by the Holy League’s Armies in the Narratives of the Ottoman Historiographers Silâhdar Mehmed Ağa and Defterdar Sarı Mehmed Paşa Dzheni Ivanova	335
„Von der Käys. Armee aus Bulgarien verlautet...“. The Habsburg Fortress of Vidin in the Periodicals of the Holy Roman Empire, 1689 – 1690 Ivan Parvev	347
The Varoş of Vidin and Kanun-i Serhad (the Relations between Christians and Muslims on the Ottoman Military Border in the First Half of the 18 th Century) Svetlana Ivanova	373
Vidin in Old Serbian Annals, Notes and Inscriptions Radivoj Radić	449
Vidin and its District: The History, Historical Geography and Architectural Monuments of Vidin, Kula and Belogradžik as Seen from a Different Perspective Machiel Kiel	459
Osman Pazvantoğlu Mosque in Vidin Lyubomir Mikov	489

The Historical Literature in Osman Pazvantoğlu's Library (1837) <i>Stoyanka Kenderova</i>	511
Valuable Arabic Linguistic Manuscripts of Waqf Dedication to Vidin Library <i>Anka Stoilova</i>	531
Belogradchik 15 th – 19 th Century <i>Mihail Mihailov, Kinka Mihailova</i>	557
The Chiprovtsi Monastery and the Liberation Movements in the North-West Part of the Bulgarian Lands (1688 – 1878) <i>Radoslav Spasov</i>	575

АВТОРИТЕ В ДВУТОМНИКА

- д-р **Ангел Николов** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Анка Стоилова** е главен асистент в отдел „Ориенталски сбирки“ на Направление „Опазване на ръкописно-документалното наследство“ на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
- д-р **Антоанета Кирилова** е доцент в секция „Българите, Османската империя и Европа“ на Института за исторически изследвания при Българската академия на науките
- Анюта Каменова-Борин** е историк, директор на Историческия музей в Чипровци
- д-р **Атанаска Стамболийска** е историк и уредник в отдел „История на България XV – XIX век“ на Регионалния исторически музей – Велико Търново
- д-р **Бояна Илиич** е археолог и уредник в Народния музей на гр. Зайчар
- д-р **Валери Колев** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Валя Димитрова** е уредник в отдел „Най-нова история“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д.и.н. **Вера Бонева** е професор, ръководител на катедра „Културно-историческо наследство“ на Факултета по библиотекознание и културно наследство на Университета по библиотекознание и информационни технологии
- д-р **Владимир Йованович** е доцент в Института за исторически изследвания на Сръбската академия на науките и изкуствата в Белград
- д-р **Георги Н. Николов** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Гергана Георгиева** е доцент в катедра „Стара и средновековна история“ на Историческия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“
- Десислава Божидарова** е уредник в отдел „Етнология“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Деян Кръстич** е етнолог и директор на Народния музей в гр. Зайчар
- д.и.н. **Дилияна Ботева** е професор в катедра „Стара история, тракология и средновековна история“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Димитър Григоров** е историк
- д-р **Джени Иванова** е османист, ръководител на отдел „Информация, използване, съхранение и отчетност“ в Научния архив на Българската академия на науките
- д-р **Евелина Ръждавичка-Кислинг** е историк
- д.и.н. **Иван Първев** е професор в катедра „История на Византия и балканските народи“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д.и.н. **Иван Русев** е професор по история в Икономически университет – гр. Варна
- Ивелина Диамандиева** е докторант в Института за изследване на населението и човека на Българската академия на науките

- д-р **Катя Станева** е доцент в катедра „Българска литература“ на Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Кинка Михайлова** е уредник в Историческия музей в Белоградчик
- д-р **Константин Голев** е историк
- Красимира Лука** е археолог
- д.и.н. **Любомир Миков** е професор в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей на Българската академия на науките
- д.и.н. **Любомир Огнянов** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Маргарита Николова** е етнограф и дългогодишен уредник в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Мария Литина** е историк в Центъра за история и палеография към Фондацията за култура на Националната банка на Гърция в Атина
- Мария Новакова** е експерт в Държавен архив – Видин
- Мариан Гяурски** е докторант към катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д.с.н. **Марта Сугарева** е професор в Института за изследване на населението и човека на Българската академия на науките
- д.и.н. **Махиел Кийл** е дългогодишен професор по ислямска архитектура към Факултета за ориенталистични изследвания на Университета в Утрехт
- д-р **Методи Даскалов** е доцент в Националния археологически институт с музей при Българската академия на науките
- д-р **Мехмед Сафа Сарачоглу** е османист, доцент в Историческия факултет на Университета на Блумсбърг, Пенсилвания
- д-р **Милена Методиева** е османист, доцент по история и близкоизточни науки в Университета на Торонто
- д-р **Миляна Каймакамова** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Михаил Груев** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Михаил Иванов** е главен експерт в Централен държавен архив в София
- Михаил Михайлов** е уредник в Историческия музей в Белоградчик
- д-р **Момир Самарджич** е професор в Департамент „История“ на Философския факултет на Университета в Нови Сад
- д.и.н. **Надя Данова** е дългогодишен професор в Института по балканистика с Център по тракология към Българската академия на науките
- д-р **Надя Манолова-Николова** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Невен Илиев** е уредник в отдел „История на България XV – XIX в.“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Недка Капралова** е доцент в секция „Литература на Българското възраждане“ на Института за литература на Българската академия на науките
- д-р **Петя Георгиева** е доцент в катедра „Археология“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Пламен Митев** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д.и.н. **Радивой Радич** е византолог, професор в Департамент „История“ на Философския факултет на Белградския университет
- д-р **Радослав Спасов** е главен асистент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

- д-р **Румяна Първанова** е доцент в секция „Нова българска история“ на Института за исторически изследвания на Българската академия на науките
- д-р **Сашка Бизеранова** е етнолог в отдел „Етнография“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Светлана Иванова** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Светлана Кръстева** е началник-отдел на Държавен архив – Видин
- д.и.н. **Снежана Ферянич** е професор в Департамент „История“ на Философския факултет на Белградския университет
- д-р **София А. Петкович** е професор в Института за археология на Сръбската академия на науките и изкуствата в Белград
- д.и.н. **Стоянка Кендерова** е професор, дългогодишен директор на Ориенталския отдел на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
- Тодорка Дончева** е дългогодишен директор на Регионалната библиотека „Михалаки Георгиев“ във Видин
- Христина Кирилова** е уредник в отдел „Нова история“ в Регионалния исторически музей във Видин
- Цветомира Антонова** е докторант към катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

ПРЕДГОВОР КЪМ ВТОРОТО ИЗДАНИЕ

През 2018 година излязоха от печат дългоочакваните втори и трети том на поредицата „Изследвания и материали за Видин и региона“, съдържащи студии, статии, научни съобщения, публикации на документи, демографски анализи, резултати от теренни проучвания, обособени в два раздела („Демография и етнография“ и „Археология, история и филология“) с хронологически обхват от праисторията до наши дни. Изданието безспорно предизвика интерес както в научните среди¹, така и сред местни за региона институции и любознателни читатели. Основната част от крайно недостатъчния тираж бе разпространена от съставителите като авторски бройки за 60-те участници в поредицата, разпратена и до основни научни и институционални библиотеки в България (включително в град Видин и от двете страни на политическата граница на региона) и в чужбина, а малката останала част – подарена на колеги, потенциални бъдещи изследователи, магистри, докторанти.

За съжаление, според условията на проекта за реализиране и е финансиране на изданието, предвиденият тираж на двутомника не бе за продажба и това затрудни достигането му чрез свободно разпространение и до други заинтересовани читатели. Затова ние, съставителите, сме изключително благодарни на членовете на Издателския съвет към Историческия факултет, и специално на доц. д-р Мария Барьмова, които оцениха и единодушно подкрепиха идеята за допълнителен тираж на двата тома. Задължени сме и на ръководството на Историческия факултет – на декана доц. д-р Мира Маркова и на заместник-декана по научната част проф. д-р Надя Манолова-Николова, за оказаната подкрепата по финансирането на второ издание на тези два тома от „Изследвания и материали за Видин и региона“, което чрез свободна продажба да намери своите просветени читатели и да допринесе за опознаване миналото и разбиране на настоящето на този граничен регион. А също и за следващи задълбочени научни търсения по разнообразни изследователски теми и все още многото бели петна в историята, археологията, културата, икономиката, демографията и бита на Видин и областта.

Благодарни сме и на Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ за бързата и професионална работа.

Съставителите

¹ **Dobreva, M.** Studies and Documents on the City of Vidin and its Region. Vols. 2 and 3. Ed. by V. Racheva, P. Mitev. S., University Publishing House „Sv. Kliment Ohridski“, 2018. vol. 2, 588p., vol. 3, 620 p. – BHR, 2018, No 3 – 4, 256 – 271; **Manolova, V.** Izsledvaniya i materiali za Vidin i regiona. Sofia, UI „St. Kliment Ohridski“, 2018, vol. II, vol. III. – Etudes Balkaniques, LV, 2019, No 3, 634 – 637.

ПРЕДГОВОР

През 1932 г. учителят във Видинската гимназия и известен църковен историк Димитър Цухлев (1864 – 1932) отпечатва в печатница „Петър Глушков“ своята монография „История на града Видин и неговата област (Видинско, Кулско, Белоградчишко, Ломско, Оряховско, Врачанско, Фердинандско, Берковско и Крайна)“. Книгата отдавна е библиографска рядкост и няма второ издание. Оттогава и до днес Видин и регионът нямат друга, модерно написана обща и подробна история. Това е формалният повод да замислим академичната поредица „Изследвания за Видин и региона“, която ще започва с подготвяното преиздаване на монографията на Цухлев – идея, върху която работеше в последните години от живота си нашият рано починал колега и приятел, незаменен познавач на историята и на археологията на Видинско, Митко Лачев (1957 – 2002)¹.

В настоящият двутомник (т. 2 и т. 3 от поредицата) участват 59 автора (вж. справката „Авторите в двутомника“) с общо 56 текста – студии, статии, научни съобщения, публикации на документи, демографски анализи, резултати от теренни проучвания. Материалите са подредени в два раздела: „Демография и етнография“ и „Археология, история и филология“. Публикациите на документи не са обособени отделно. Всички текстове са подредени по хронологично-тематичен принцип.

При подбора на потенциалните автори съставителите имахме амбициозната цел да „покрием“ голям исторически отрязък от време, от няколко века, но не сме се старали да обхванем в пълнота всички епохи и проблеми от икономическата, политическата, обществената, културната и институционалната история. Това и не е възможно в сборници, в които всеки автор споделя своя концепция, родена от професионалната му работа с различна методика и със специфичен изворов материал, и в които всеки автор носи отговорност за мотивираните и защитаваните от него тези. Затова двутомникът не изчерпва възможните проблеми и не трябва да се възприема като колективна монография, макар че някои от публикациите се допълват взаимно и така очертават една по-плътна картина на изследваната проблематиката и/или епоха. Двата обемни тома по-скоро нагледно показват огромния потенциал на този тип тематични издания, като за някои въпроси дори

¹ Повече за съдбата на този проект ще може да се прочете в съставителския увод на т. I от „Изследвания и материали за Видин и региона“, върху който се работи.

запълват историографски празноти, но за други тепърва очертават дискуссионни или бели полета.

Същевременно двата тома биха могли да служат и като огледало за съвременното разнолико ниво на българската, балканската и като цяло – международна хуманитаристика по различни проблеми на регионалната история, в частност – на регионалната история на Видинско. Трябва да признаем, че като съставители отначало с учудване, а впоследствие с голямо удовлетворение констатирахме, че почти всички колеги и специалисти, към които се обърнахме през 2011 – 2012 г. с покана за участие в този проект, се отзоваха с новаторски публикации, работени специално за това издание². Сред авторите в двата тома има представители на университетските изследователи (от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, от Икономическия университет във Варна, от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и от Университета по библиотекознание и информационни технологии; от Белградския университет и Университета в Нови Сад; от Университета в Утрехт, от Университета на Блумсбърг, Пенсилвания и от Университета на Торонто); на колеги специалисти от пет института на Българската академия на науките и от Сръбската академия на науките и изкуствата; на колеги от различни музеи и други пазители на архивното и културното наследство (като Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Научния архив на БАН и някои от звената на Държавна агенция „Архиви“, от Регионалната библиотека „Михалаки Георгиев“ във Видин, от Регионалните исторически музеи във Видин и във Велико Търново, Историческите музеи в Белоградчик и в Чипровци, Народния музей в Зайчар, както и от Фондацията за култура на Националната банка на Гърция в Атина); а също така и колеги от различни поколения, които към момента работят като самостоятелни изследователи на свободна практика. Надяваме се в следващите тонове от поредицата да запазим такава представителност на хуманитаристиката.

Двумтомникът „Изследвания и материали за Видин и региона“ е научно издание, но очакваме да представлява интерес не само за тесни специалисти, но и за по-широк кръг читатели, специално и за жители на *българския Северозапад* и в близост до *границата*, които може би ще открият любопитни и поучителни неща за родното си място, за неговата история и настояще, но е възможно и да се замислят градивно върху бъдещето на региона. Затова при редактирането на публикациите сме се стремили да мотивираме авторите да включват пояснения и справки, които не винаги са обичайни за строго академичните издания и специализирана периодика.

2 Конкретно бихме препратили любопитните читатели към два текста, които бяха замислени, подготвени и редактирани за т. 2 от настоящото издание, но поради забавянето на отпечатването му, авторите прецениха за удачно да ги публикуват другаде. Става дума за студията на проф. Л. Симеонова и за превода на български език на по-ранна публикация на доц. Р. Градева, вж.: **Симеонова, Л.** Крепостта Видинис / Бдин и „завръщането на Византия на Дунава“: реализация и крах на една имперска мечта. – В: Средновековните Балкани като световен кръстопът: контакти и обмен. Състав. и ред. Л. Симеонова, Л. Тасева. *Studia Balcanica* 32. София: ИК Тендрик, 2017, 93–108; **Градева, Р.** На границата на османското пространство: Видин, XV – първата половина на XVIII в. – Исторически преглед, 2015 [списание то е отпечатано в края на юни 2017 г.], № 3 – 4, 36–82.

Както отбелязахме, регионалните изследвания носят голям научен потенциал и съдържат възможности за интердисциплинарни анализи и изследвания. Специално Видинският регион, чиито граници, трябва това добре да се подчертае, в различните исторически епохи не са еднакви, е интересен изследователски обект поне по няколко основни причини:

– От дълбока древност и до днес регионът е населяван с разнообразно по етнически, религиозни и демографски характеристики население, което е съжителствало през продължителни периоди безпроблемно;

– Често в различни исторически епохи регионът и специално град Видин, е бил център на административна единица, включително столица;

– През областта са минавали и минават сухоземни и речни търговски и комуникационни артерии и пътища, сред които река Дунав заема специално място;

– През повечето исторически епохи регионът е бил граничен и точно проблемите за границата и за отношенията със съседите са една от най-любопитните за изследване негови характеристики;

– Жителите, населявали Видин и региона, са оставили безценни археологически и исторически артефакти, материални обекти и документи, а това наследство, част от което, за съжаление не е опазено и съхранено (а дори разграбено и унищожено), е специфичен дразнител и изследователски обект за редица поколения от специалисти.

Днес Видинско е известно в масовите представи като нарицателно за най-бедния и изоставач регион в целия Европейски съюз, с трайно отрицателни икономически и демографски показатели. Но колко от потенциалните читатели на двутомника ще се изненадат когато научат, че в ледената реална топонимия на Антарктида цели 32 селища от общо 141 населени места във Видинска област имат свои „аналози“ – някои днес в Северозапада са „умиращи“, но пък са увековечени сред ледовете³. Подобни сведения само загатват, че макар преходните периоди и процеси да се отразяват често травматично върху преките съвременници, те са едни от най-интересните и носещи изследователско удовлетворение и потенциално познание исторически епохи и обекти.

* * *

3 Благодарим на д-р Десислава Лилова, която в момента работи върху своя публикация за антарктическата топонимия в културологичен контекст и бе любезна да сподели с нас тази предварителна информация. Става дума за места и обекти на ледения континент, които са назовани с имена на селища и местности от Видинско, както следва: Арчар (на негово име е наречен полуостров), Белоградчик (ледник), Видбол (ледник), Видински възвишения, Въртоп (нос), Гомотарци (могила), Грамада (ледник), Извор (планина), Калина (връх), Каниц (нунатак – плаващ ледник), Кладоруб (ледник), Кошава (остров), Куделин (нос), Макреш (скали), Ошане (ледник), Плакудер (нос), Подгоре (седловина), Рабиша (скали), Салаш (нунатак), Скомя (връх), Чичил (нос), Чупрене (ледник) и Ясен (нос). Вж. **Лилова, Д.** Въобразени географии: българската топонимия в Антарктида. – В: Сборник в чест на Георги Лозанов. София, 2018 (под печат). Сред всички тях селата Гомотарци, Каниц, Куделин, Кошава и Ясен са с преобладаващо влашко население.

Двата обемни сборника бяха съставяни и редактирани в продължение на почти две години и бяха напълно завършени в началото на 2014 г. По субективни и обективни причини обаче тяхното отпечатване се забави. Като съставители дължим извинение и огромна благодарност към нашите автори и колеги, които ни се довериха и прецениха, че си заслужава научните им текстове да бъдат издадени в тематичната поредица. Специално изказваме своята сърдечна чисто колегиална и приятелска благодарност на д-р Ирина Добрева, която безвъзмездно и съвестно многократно прочете и редактира всички текстове на български и помогна с редица справки на английски език⁴. Благодарим също така на колегите д.и.н. Диляна Ботева, д-р Даниела Стоянова и д-р Сашка Бизеранова, които своевременно ни помагаша с консултации, справки и съвети в работата по подготовката на двата сборника. Изказваме своята благодарност и на Светлана Кръстева, началник-отдел на Държавен архив – Видин, която по всяко време откликваше на нашите питания и ни съдейства многократно с насочване към подходящи справки и материали, включително такива за онагледяване на двутомника. Благодарим също и на колекционера Румен Манов, който се съгласи да публикуваме издирената, откупена и дарена от него на Видинския архив автентична карта на Видинската крепост от 1730 г.

Двутомникът съдържа много и разнообразни приложения – снимки, графики, таблици, карти, диаграми и др. Професионалният предпечат бе направен за изключително кратко време от д-р Мария Баръмова, която вложи много усилия и умения, енергия и търпение, за да направи изданието на съвременен ниво. Като съставители, научни редактори и приятели ѝ изказваме нашата сърдечна благодарност.

Двата тома на сборника „Изследвания и материали за Видин и региона“ бяха започнати като инициатива по проект на Университетския комплекс по хуманитаристика „Алма матер“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, за което имаме честта да изкажем своята благодарност на неговия ръководител чл.-кор. д.и.н. Иван Илчев. Задължени сме и на Директора на Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ проф. Валери Стефанов, който направи възможно отпечатването на двата тома. Благодарим за финансовата подкрепа и на Йордан Софрониев Илиев (1943 – 2016) от с. Медовница, Видинско, без чиято помощ отпечатването не би се осъществило точно сега.

Пламен Митев, Ваня Рачева

4 Всички публикации на английски език са специално редактирани от д-р Любомира Генова, за което ѝ благодарим.